

Improving The Activities Of The Prevention Inspector To Raise The Legal Awareness And Legal Culture Of Public Representatives

Koziyev Islam Ulugbek o'g'li

3rd year cadet of the Academy of the

Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan

Annotation

This article provides a scientific analysis of improving the activities of preventive inspectors aimed at enhancing the legal awareness and legal culture of community representatives. It examines the role and functions of preventive inspectors in increasing legal literacy, preventing offenses, and strengthening cooperation with the local community. The study explores modern approaches to legal education, digital preventive tools, and mechanisms for developing professional competencies. The research findings offer practical and scientific conclusions that contribute to the development of legal culture in society.

Keywords: Preventive inspector, legal awareness, legal culture, community engagement, crime prevention, legal education, neighborhood cooperation, digital prevention, public safety.

Annotatsiya

Ushbu maqolada profilaktika inspektorining jamoatchilik vakillari huquqiy ong va huquqiy madaniyatini yuksaltirish bo'yicha faoliyatini takomillashtirish masalalari ilmiy asosda tahlil qilingan. Aholi o'rtasida huquqiy savodxonlikni oshirish, huquqbuzarliklarning oldini olish va jamoatchilik bilan samarali hamkorlikni rivojlantirishda profilaktika inspektorlarining roli, vazifalari hamda zamonaviy yondashuvlar o'rganilgan. Shuningdek, huquqiy ma'rifatning yangi shakllari, raqamli profilaktika vositalari hamda kasbiy kompetensiyani kuchaytirish mexanizmlari taklif etilgan. Tadqiqot natijalari jamiyatda huquqiy madaniyatni rivojlantirishga xizmat qiluvchi ilmiy-amaliy xulosalarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: Profilaktika inspektori, huquqiy ong, huquqiy madaniyat, jamoatchilik, huquqbuzarliklar profilaktikasi, huquqiy ma'rifat, mahalla hamkorligi, raqamli profilaktika, ijtimoiy xavfsizlik.

Zamonaviy jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyat darajasining yuksalishi ijtimoiy xavfsizlik, barqarorlik hamda fuqarolarning huquqiy faolligini ta'minlovchi asosiy omillardan biri sanaladi. Huquqiy ongning yetarli darajada shakllanmaganligi esa jinoyatchilikning ortishi, maishiy va ijtimoiy xarakterdagi huquqbuzarliklar ko'payishi, shuningdek, konfliktlar va nizolarning chuqurlashuviga bevosita olib keladi. Shu bois aholining huquqiy savodxonligini oshirish, qonunlarga hurmat va itoat ruhini mustahkamlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda. Shu nuqtayi nazardan, profilaktika inspektorlarining huquqiy ma'rifatni kengaytirish va jamoatchilik ongini shakllantirishga qaratilgan faoliyatini takomillashtirish dolzarb ilmiy-amaliy vazifadir. Chunki profilaktika inspektori - ichki ishlar organlarining eng quyi, ammo eng muhim bo'g'ini bo'lib, u aholi bilan bevosita muloqotda bo'ladi, muammolarni joyida o'rganadi va huquqbuzarlikning ildiziga chuqur kirib boradi. Profilaktika inspektorining jamoatchilik vakillari huquqiy ong va huquqiy madaniyatini yuksaltirish borasidagi faoliyatini takomillashtirish huquqbuzarliklarning oldini olish, jamiyatda qonuniylilikni mustahkamlash va fuqarolarning huquqiy faolligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Ushbu jarayon kompleks yondashuvni talab etib, bir nechta o'zaro bog'liq yo'nalishlarda amalga oshiriladi.

Huquqiy targ'ibot va ma'rifat faoliyati profilaktika inspektorining eng asosiy vazifalaridan biridir. Aholiga amaldagi qonunchilik, javobgarlik turlari, huquq va majburiyatlar to'g'risida muntazam ravishda aniq va asosli axborot yetkazish orqali fuqarolarning huquqiy savodxonligi oshiriladi. Mahallalarda huquqiy savodxonlik haftaliklari, ta'lim muassasalarida ma'naviy-

ma'rifiy uchrashuvlar, ochiq darslar, davra suhbatlari tashkil etilishi aholining huquqiy bilimlarini mustahkamlashga xizmat qiladi. Huquqbuzarliklarning oldini olishga qaratilgan tushuntirish ishlari, xavfli holatlar va huquqiy oqibatlar bo'yicha ma'lumot berish esa prevensiya samaradorligini oshiradi.

Jamoatchilik bilan hamkorlikni rivojlantirish huquqiy madaniyatni oshirishda muhim strategik yo'nalishdir. Mahalla va fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari bilan integratsiyalashgan faoliyat orqali profilaktika jarayonining qamrovi kengayadi. Mahalla raislari, yoshlar yetakchilari, xotin-qizlar faollari bilan muntazam uchrashuvlar o'tkazish, muammoli oilalarni birgalikda aniqlash va ularni kuzatib borish ijtimoiy nazoratni kuchaytiradi. "Xavfsiz mahalla" tamoyili asosida hududda ijtimoiy vaziyatni monitoring qilish, videokuzatuv tizimlari va tungi nazorat tadbirlarini takomillashtirish huquqbuzarliklarning oldini olishda yuqori natija beradi. Jamoatchilikning faol ishtiroki – ko'ngillilar, faollar va yoshlar guruhlarining jalb qilinishi huquqiy tarbiyaning ijtimoiy ta'sir doirasini kengaytiradi.

Individual profilaktika va shaxsga yo'naltirilgan yondashuv huquqbuzarlikning shaxsiy, oilaviy va psixologik omillar bilan bog'liq holatlarini kamaytirishda muhim ahamiyatga ega. Profilaktik hisobdagi shaxslar bilan manzilli ishlar olib borish, ularning ijtimoiy holatini o'rganish, muammolarini tahlil qilish, zarur hollarda psixologik yoki ijtimoiy yordam ko'rsatish shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni ta'minlaydi. Ijtimoiy xavf ostidagi oilalar bilan muntazam ishlash, voyaga yetmaganlarning nazoratsizligi holatlarini bartaraf etish, "oilaviy profilaktika kartasi" asosida monitoring yuritish ushbu yo'nalishning samaradorligini oshiradi. Yoshlar bilan ishlashda sport va madaniy tadbirlar, kasb-hunar o'rgatuvchi to'garaklarga jalb etish huquqbuzarlik xavfini kamaytiradi.

Axborot - kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish huquqiy madaniyatni oshirishning zamonaviy vositalaridan biridir. Ijtimoiy tarmoqlarda huquqiy mazmundagi videoroliklar, infografikalar va maslahatlar joylashtirish, masofaviy vebinarlar va onlayn treninglar tashkil etish aholining keng qatlamlariga qisqa vaqt ichida yuqori sifatli ma'lumot yetkazish imkonini beradi. Elektron monitoring tizimlari orqali mahalla hududlari bo'yicha huquqbuzarlik statistikasi va xavf indikatorlarini tahlil qilish esa profilaktika inspektorining faoliyatini ilmiy asosda olib borishga yordam beradi.

Shuningdek, profilaktika inspektorlarining kasbiy kompetensiyasini oshirish, zamonaviy pedagogik va kommunikativ metodlarni o'rganish, psixologik muloqot va motivatsion yondashuvlarni qo'llash huquqiy targ'ibot sifatini sezilarli darajada oshiradi. Shu tarzda, jamoatchilik vakillarining huquqiy ongini rivojlantirish tizimli, innovatsion va ilmiy asoslangan faoliyat orqali amalga oshiriladi, bu esa jamiyatda qonun ustuvorligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, profilaktika inspektorining jamoatchilik vakillarining huquqiy ong va huquqiy madaniyatini yuksaltirishdagi faoliyati jamiyatda huquqbuzarliklarning oldini olish, ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash va fuqarolarning qonuniy faolligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu faoliyatning samaradorligi huquqiy targ'ibot va ma'rifat ishlari, jamoatchilik bilan integratsiyalashgan hamkorlik, individual profilaktika yondashuvlari va zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish orqali oshiriladi. Ushbu jarayonni takomillashtirish va tizimli rivojlantirish esa huquqiy davlat poydevorini mustahkamlash, fuqarolarning huquqiy madaniyati va ijtimoiy barqarorlikni oshirish uchun strategik ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

O'zbekiston Respublikasi Qonuni «Huquqbuzarliklarning oldini olish to'g'risida» № 3PY-371, 14.05.2014, Lex.uz, <https://lex.uz/docs/2387359>

G'aniev F.T. «O'zbekistonda profilaktika inspektorining voyaga yetmaganlar bilan ishlashidagi muammolar va bo'shliqlar», CyberLeninka, 2024, <https://cyberleninka.ru/article/n/rabota->

inspektora-profilaktiki-s-beznadzornymi-i-besprizornymi-nesovershennoletnimi-v-respublike-uzbekistan-problemy-i-probely-na

«Profilaktika inspektorining huquqbuzarliklarni oldini olishdagi roli», InScience.uz, 2021, <https://inscience.uz/index.php/socinov/article/view/668>

Shaumarov Z.Sh. «Profilaktika inspektorining jazoni o'tash muassasalaridan ozod qilingan shaxslarni profilaktik hisobga olishdagi tashkiliy jihatlar», CyberLeninka, 2024, <https://cyberleninka.ru/article/n/organizatsionnye-momenty-deyatelnosti-inspektora-profilaktiki-po-vzyatiyu-na-profilakticheskiy-uchyot-lits-osvobozhdennyh-iz-mest>

Shaumarov Z.Sh. «Huquqbuzarliklarni oldini olish bo'yicha profilaktika inspektorining faoliyati», InLibrary.uz, 2025, <https://inlibrary.uz/index.php/yoitj/article/view/63540>

Temirova M.M. «Profilaktika inspektorining huquqiy madaniyatni oshirishdagi roli», Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities, 2022, <https://aijsh.com/wp-content/uploads/2022/06/5.49-Temirova-Mashhura-Muhammaminovna-FULL.pdf>

IIV Akademiyasi. «Profilaktika inspektori qanday bo'lishi kerak?», Akadmvd.uz, 2023, <https://akadmvd.uz/oz/news/profilaktika-inspektori-qanday-bolishi-kerak>